Copy 1959

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 116. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 18-го ЧЕРВНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, JUNE 18, 1959 No. 116. VOL. LXVI.

КОМУНІСТИЧНІ МІГ-И ЗААТАКУВАЛИ ЗНОВУ АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛІТАК

ПІД ЧАС ОБСТРІЛЮВАННЯ БУВ ПОРАНЕНИЙ ОДИН ІЗ ЧЛЕНІВ ЗАЛОГИ. — ЛІТАК ПОЩАСТИЛО ДОВЕСТИ ДО ЛЕТУНСЬКОЇ БАЗИ В ЯПОНІЇ

Вашингтон. — Департамент оборони подав до відома, що два турбомоторові літаки типу совєтських МІГ-ів позначені комуністичною зіркою заатакували патрульний літак американської фльоти, обстрілюючи його з кулеметів. Напад стався у вівторок дня 16 червня ц. р., над міжнародньою морською смугою Японського моря, 85 миль від Вонсану в Північній Кореї на висоті 7,000 стіп. Під час нападу був важко поранений один із членів залоги американського літака Доналд Юджин Кордер. Пілотові літака, поручникові комодорові Доналдові Меєрові пощастило довести продірявлений кулями літак до летунської бази в Японії і врятувати життя усіх 14-членної залоги. Американський літак відбував свій звичайний вишкільний лет із бази корпусу морської піхоти в Івакуні поблизу Гірошіми. Досі не повелося встановити державної приналежности атакуючих МІГ-ів, певне тільки, що вони були позначені комуністичною зіркою, значить, могли це бути або північно - корейські, або комуністичні китайські, або совєтські літаки. Подаючи повідомлення про цей новий комуністичний напад, представник Пентагону ствердив, що є це вже 33-ий з черги комуністичний напад на американські літаки, починаючи з 1950 року. Водночас із цим представник державного департаменту, стверджуючи, що напад був злобний і протизаконний, сповістив, що американський уряд подасть формальний протест, хоч тільки ще не устійнена державна приналежність атакуючих літаків. Про інцидент повідомлено негайно президента Айзенгавера, але ніякої формальної заяви Білого Дому в цій справі не проголошено. Волтер С. Робертсон, асистент державного секретаря для далекосхідніх справ назвав цей новий напад зумисним комуністичним намаганням, спрямованим на створення міжнародного напруження в цьому критичному часі. Цю свою заяву Робертсон склав у відповідь на питання журналістів, які консеквенції матиме цей інцидент на конференцію міністрів закордонних справ, що відбувається тепер у Женеві. Сен. Александер Вайлі з Висконсин, видатний член сенатської комісії для закордон. справ, заявив, що ця справа матиме поважні консеквенції а сенатор Гомер Кейпгарт, демократ з Індіяни, ствердив, що цей новий напад є черговим доказом нещирости Совєтського Союзу в міжнародних взаєминах і перестеріг комуністів, щоб вони не недоцінювали американців, бо можуть потім гірко за це відпокутувати. Досі під час комуністичних нападів на американські літаки згинуло або пропало без вісти 122 американці.

Палатна комісія збільшила висоту федерального заборгування до 295 більйонів

Вашингтон. — Комісія Способів і Засобів в Палаті Репрезентантів прийняла урядовий законопроєкт і збільшила тимчасову висоту федерального заборгування з 288 більйонів долярів до 295 більйонів а постійну висоту тої заборгування збільшила з 283 більйонів до 285-ох, хоч Президент вимагав збільшення до 288 більйонів. Покищо Комісія ще не розглядала справи скасування обмеження виплачувати відсотки від федеральних бондів. Проти збільшення висоти федерального заборгування голосував тільки сенатор-республіканець Н. М. Месон, який зробив це тому, щоб запротестувати проти надто великих федеральних видатків. Департамент скарбу гадає, що в другій половині ц. р. треба буде збільшити тимчасове заборгування до 292 більйонів долярів, але уряд просить про збільшення на 3 більйони вище, щоб мати запаси на всякий випадок.

Палата прийняла законопроєкт про реформу ветеранських пенсій

Вашингтон. — Палата Репрезентантів 15-го червня більшістю 226 до 34 голосів прийняла законопроєкт про реформу ветеранських пенсій. Згідно з цим проєктом видатки на ветеранські пенсії в першому фінансовому році зростуть на 308,000,000 долярів. Закон цей мав би обов'язувати аж від 1-го липня 1960 року. Пенсії були б визначені на основі того, які прибутки мають ветерани, а не так, як тепер, що всі ветерани дістають однакові емеритури. Але це зменшення відносити меться до пізніших пенсій, бо теперішня пенсія не буде зредукована. Ті ветерани, які дістають пенсії як нездібні до праці, не підлягають цьому законові. Тепер видатки на старечі пенсії для ветеранів виносять 1,100,000,000 долярів річно, у фінансовому році 1960—1961 вони збільшаться на 308 мільйонів, а в наступних роках видатки на ветеранів будуть зменшуватися.

Водневі бомби над Пацифіком осліпили криликів на віддалі 300 миль

Вашингтон. — Представники Комісії Атомової Енергії та фахівці департаменту оборони аж тепер опублікували звіт про наслідки експльозій двох водневих бомб, які відбулися в повітрі над островом Джанстон на Пацифіку в липні і вересні 1958 р. З цього звіту виходить, що під час експльозії частинно були осліплені крилики на віддалі 300 миль, перервана була радіова комунікація на просторі тисяч миль і радарові апарати були покриті пилом. З цього звіту виходить, що експльозія водневої бомби в стратосфері може перервати радіову комунікацію та зробити нечинними радарові апарати, і тим способом унеможливити ворогові комунікацію та охорону проти нападу. Експльозія однієї бомби відбулася на висоті 200,000 стіп, а іншої — 100,000 стіп. Ясність від експльозії було видко аж на Гавайських островах, які є віддалені від острова Джанстон на 700 миль.

Проф. Яр. Рудницький обраний віце-президентом Міжнародного Конґресу в Бельгії

Лувен. — Тут проголошено склад Президії Першого Міжнародного Конґресу Загальної Діялектології, що має відбутися в серпні 1960 р. у Лувені і в Брюсселі. Проф. Яр. Рудницького з Манітобського Університету в Вінніпеґу вибрано заступником предсідника Конґресу і Головою Секції „Слов'янських мов і діялектів Північної Америки". Склад Президії й секції проголошено в органі Міжнародного Центру Загальної Діялектології „Орбіс" (т. 8, 1959). М. ін. передбачено й українську секцію конґресу, в склад якої входять крім проф. Ярослава Рудницького також П. Ковалів із Вашингтону і проф. Остап Коцюба з Любеча.

Речники європейської єдности запрошують американський інвестиційний капітал

Ню Йорк. — Европейська господарська спільнота, чи пак Спільний европейський ринок це не тільки митна унія шістьох европейських держав, але й важливий етап на шляху до повної політичної єдности — заявив президент названої організації, проф. Вальтер Гальштайн, на бенкеті у Вальдорф Асторії в Ню Йорку у минулий понеділок. Бенкет улаштували американські господарські кола, формально під фірмою Американського Товариства для Европейської єдности, у честь президентів трьох керівних европейських установ: названої вгорі Европейської господарської спільноти, що її головує німець проф. В. Гальштайн, — Спільноти европейської атомової енергії під головуванням француза Есієни Гірша і Европейської Стально - вугільної спільноти під головуванням бельгійця Поля Філе. Всі вони взяли участь у бенкеті, який відбувся під головуванням кол. нюйоркського губернатора Томаса Дюї. Проф. Гальштайн заявив у своїй промові, що кожна американська інвестиція буде трактована в Европі так, як інвестиція місцевого капіталу. Всі три президенти підкреслювали політичне значення названих установ та закликали американський уряд і господарські кола до співпраці. В усіх трьох названих установах членами є Франція, Західня Німеччина, Італія, Бельгія, Голляндія і Люксембург.

Аденауер проти конференції „на вершинах"

Бонн.— Західньо-німецький канцлер Конрад Аденауер рішуче противиться скликанню конференції „на вершинах" для справ Німеччини і Берліну, якщо теперішня Женевська конференція міністрів закордонних справ закінчиться без зліквідування вічної загрози, яка висить над західнім Берліном у постаті запов'єдженого сепаратного „мирового договору" між Совєтами і створеною ними східньо-німецькою „Демократичною" Республікою. Хоч конференція „на вершинах" охоплює тільки голови чотирьох великодержав і Західня Німеччина формально тут ні при-чому, насправді ні одна з західніх держав не хоче діяти проти волі Західньої Німеччини у справі, яка її найближче стосується. Тому — за твердженням преси — англійський прем'єр Геролд Мекміллен просив австралійського прем'єра Роберта Мензіса, щоб той особисто вплинув на Аденауера, щоб той не робив опозиції проти конференції „на вершинах". Мензіс прибув до Західньої Німеччини і на четвер 18 ц. м. мав призначену нараду з Аденауером. Англія найбільше побивається за конференцією „на вершинах", бажаючи йти назустріч настроям англійського громадянства і тому англійці думають, що така дійде до конференції „на вершинах" без уваги на повну невдачу Женевської конференції.

В Еспанії переведено численні арештування серед опозиції

Мадрид. — В останніх тижнях арештовано кругло 150 осіб під закидом протидержавної „агітації". Великого шуму наробило арештування в минулий вівторок 16 ц. м. 23-річного дипломата Юлія Церона Яюзо, як головного організатора плянованого опозицією демонстраційного страйку в Еспанії. Під час поліційної ревізії в помешканні дипломата знайдено машину до розмноження летючок і 10,000 летючок проти теперішнього режиму генерала Франка. Політично преса зараховує арештованого молодого дипломата до ліво-демократичного крила еспанських католиків. Арештування переведено в Мадриді, Барцельоні, Сан Себастіяні, Валенції і Аліканте. 120 арештованих сидить у в'язниці в Мадриді, а 30 у Барцельоні. З урядових кіл заповіджено звільнення більшости арештованих до кінця цього тижня, але водночас заповіджено поставлення декого з них перед суд. Окремо мають судити трьох арештованих за державну зраду комуністів.

ЗАХІД ПРЕДСТАВИВ У ЖЕНЕВІ ОСТАТОЧНИЙ ПЛЯН ЩОДО БЕРЛІНУ

Женева. — У вівторок 16 червня англійський міністер закордонних справ Силвин Ллойд передав совєтському міністрові Андреєві Громикові остаточний плян 3-х західніх великодержав — ЗДА, Англії й Франції — тимчасової розв'язки проблеми Берліну. У тому пляні нема сутніх змін в порівнянні з раніше пред'явленими західніми пропозиціями, а тільки пропущено в ньому точку, в якій казалось виразно, що Совєти визнають за Заходом їхні права в Західньому Берліні за так званими окупаційними договорами. Західні міністри пропустили цю точку, не змінивши даних точок, які насправді залишають західні гарнізони в західньому Берліні та гарантують вільну комунікацію між тим містом і зовнішнім світом. Західні держави погоджуються зредукувати дещо теперішні свої війська в Західньому Берліні, які все одно нараховують разом тільки 11,000 вояків, та пропонують покликати до життя 4-державну комісію з представниками також від Західнього Берліну і Східнього Берліну для розглянення і перевірювання скарг на таку пропаганду і розвідку діяльність різних організацій, ведену з обох частин поділеного Берліну, яка затроює атмосферу. 4 держави гарантували б вільну комунікацію Західнього Берліну. Такий стан обов'язував би до часу з'єдинення Німеччини. Однак в західніх делегаціях панує переконання, що Совєти відкинуть також і цей надзвичайно поміркований західній проєкт. На середу 17-го червня було призначене закрите засідання, а на четвер пленарне засідання Женевської конференції міністрів. В минулий вівторок совєтський міністер Громико несподівано зголосився в державного секретаря Гертера, але, замість повідомити про готовість зректися своїх попередніх ультимативних і для Заходу абсолютно неприйнятливих вимог, він запитав тільки, на яких позиціях остаточно стоїть Захід. Власне у відповідь на такий запит вечером того дня передано йому на письмі сформулюване остаточне становище Заходу. Західні міністри устійнили таку тактику, що вони будуть старатися сформулювати спільний із Совєтами комунікат про закінчення конференції. Це мало б статися вже в найближчий четвер. Якщо Совєти не погодяться на спільний текст комунікату, тоді західні міністри проголосять окремий власний комунікат. У такому випадку вже в найближчу п'ятницю Женевська конференція міністрів закордонних справ закінчилась би повною невдачею. Якщо Громико затоpкне справу конференції „на вершинах" то дискусія над цією справою може продовжити конференцію понад її теперішній 6-ий тиждень.

Південна Корея зірвала торговельні зв'язки з Японією

Сеуль. — Південно-корейський уряд проголосив зірвання торговельних взаємин з Японією у відплату за порозуміння Японії з північно-корейським Червоним Хрестом у справі репатріяції корейців, що перебувають в Японії, до північної Кореї. В цій справі велися в Женеві спеціяльні переговори. Південна Корея зводить довгу й завзяту кампанію проти задуму репатріювання корейців із Японії під комуністичний режим в північній Кореї. Японський уряд твердить, що він репатріюватиме до північної Кореї виключно тих, що виразно хочуть цього, але вільні корейці виступають проти морального натиску, що його роблять північно - корейські комуністичні агітатори на втікачів, що їх переманюються всякими нечесними способами. Японський уряд твердить, що Південна Корея втратить більше на зірванні торговельних взаємин з Японією, ніж Японія, бо Південній Кореї потрібний японський промисловий товар. В мин. році спроваджено з Японії товарів на $47 мільйонів, а експортовано до Японії на $10 мільйонів. Японія рахує, що північно-корейські комуністи надолужать їй втрати, що вона їх зазнає за припинення експорту до Південної Кореї.

Індекс промислової продукції збільшився в травні до 152 відсотків

Вашингтон. — Рада Федеральної Резерви повідомляє, що промислова продукція в травні цього року збільшилася до рекордової висоти і сягнула 152 відсотки в порівнянні з пересічною продукцією в 1947-1949 роках, це значить, що вона була в травні ц. р. на 52 відсотки більша від 1947-1949 років, і на 2 відсотки більша від продукції в квітні ц. р., та на 26 відсотків більша від квітня 1958 року, коли вона становила тільки 126%. Рада Федеральної Резерви повідомляє одночасно, що збільшилися видатки на інвестиції на будову фабрик і машин. Відрадним явищем є те, що збільшилася активність в продукції тривких товарів, яка найбільше була потерпіла під час недавньої господарської рецесії. Збільшилася продукція фармерських машин, вантажних автомобілів, авт, будівельного матеріялу і сталі. Продукція тривких товарів зросла в травні ц. р. на 10 відсотків в порівнянні з десятитеперішнім рекордом із 1957 року. Нові рекорди осягнули промисли: шкіряний, текстильний, хемічний і паперовий. — Також і Крайове Бюро Економічного Досліду стверджує, що „національна продукція в ЗДА на особу населення є вища від усіх країн світу". Крайова продукція в цій країні збільшується пересічно на 20 відсотків впродовж кожної декади, і так буває вже від 80 років.

Передбачають нормальну температуру в найближчих тижнях

Вашингтон. — Федеральне бюро погоди передбачає в місяці від 16-го червня до 15-го липня нормальну температуру для північно-східніх стейтів. Пересічна нормальна температура для цього періоду мала б бути така: Ню Йорк — 74.2, Шикаго — 72.8, Денвер — 70.5 і Сан Франсиско — 60.4. Докладніше температура передбачена така: 1. В стейтах від Вірджінії до Луїзіяни на схід — холодніше від нормальної температури: 2. В стейтах Мейн, Вермонт, Ню Гемпшир, Ню Йорк, Масачусетс, Ровд Айленд, Конектикат, Ню Джерзі, і в стейтах на захід від попередньої лінії — нормальна температура. У решті, північних центральних і південних стейтах — тепліше як нормально. Найменше дощів має бути у всх східніх стейтах, а найбільше в центральних.

ФЕСТИВАЛЬ „ГОМІН УКРАЇНИ" В НАЙБЛИЖЧУ НЕДІЛЮ ЗАПОВІДАЄТЬСЯ ЯК ВЕЛИКА КУЛЬТУРНА МАНІФЕСТАЦІЯ

Ню Йорк. — Співочо-танковий фестиваль „Гомін України", що відбудеться в найближчу неділю, 21-го червня ц.р. точно о год. 2-ій по полудні в репрезентативній залі Карнеґі Голл при 57-ій вулиці і 7-ій евеню в Ню Йорку з нагоди 65-річчя УНСоюзу, заповідається як велика культурна маніфестація, як своєю програмою, так і її виконавцями. Програма буде започаткована співом трьох гимнів у супроводі симфонічної оркестри: американський гимн співатиме артистка нюйоркської міської опери Марія Лисогір, що виконуватиме сольову партію також в кантаті Пазла Печеніги-Углицького до слів Тараса Шевченка „Б'ють пороги". Канадійський гимн, що буде відспіваний з уваги на приявність та виступ під час імпрези канадійського міністра праці дост. Михайла Старра, що є українського роду, як також з уваги на те, що УНСоюз, в 65-річчя якого відбувається імпреза, є також канадійською організацією, виконає в супроводі оркестри баритон Осип Стецура, що грає ролю гетьмана Мазепи в інсценізації „Велика Ідея". Український гимн, що ні вперше буде виконаний в Ню Йорку в супроводі симфонічної оркестри, гармонізацію для цієї приготовив спеціяльно для цієї імпрези наш видатний сучасний композитор д-р Антін Рудницький, співатиме хор з відомим нашим оперовим співаком Левом Рейнаровичем на чолі. П. Рейнарович виконає також сольову партію в кантаті. Після такого відспівання цих трьох національних гимнів, як і виставлення трьох національних прапорів — американського, канадійського і українського — відбуватиметься і ціла імпреза. Після відспівання гимнів, імпрезу відкриє коротким вступним словом Йосип Лисогір, заступник гол. предсідника УНС та голова Окружного Комітету Відділів УНС метрополії, що влаштовує імпрезу. Після нього коротке святочне слово виголосить українською мовою гол. предсідник УНС Дмитро Галичин. Тоді великий хор, що має у складі видатних хористів багатьох хорів метрополії Ню Йорку і Ню Джерзі, та симфонічна оркестра з членів славної нюйоркської фільгармонії виконає монументальну кантату покійного американсько - українського композитора Павла Печеніги-Углицького до слів Тараса Шевченка „Б'ють пороги".

Іван Задорожний
Дириґент

Степан Крижанівський
Режисер

Іван О. Флис
Керівник танків

Стела Захарчук
Реф. костюмів

Цю кантату знавці вважають за одну з наймогутніших українських композицій. Солістами в кантаті виступлять крім згаданих оперових співаків Марії Лисогір і Лева Рейнаровича, ще: Марія Боднар, Мирон Кушнір, Ольга Масаковська і Юліян Духнич. Музика цієї пісні підтверджує її кінцеві слова: „Ось де, люди, наша слава, слава України". З черги у першій частині програми виступлять з короткими промовами два видатні гості: міністер праці Канади дост. Михайло Старр та асистент секретаря Армії ЗДА дост. Дюї Шорт. Очевидно, що їхнім словам присвячуватиметься не тільки публіка на залі. Першу частину програми закінчить симфонічна

(Закінчення на стор. 4-ій)

У Франції відкликано страйк залізничників

Париж. — Три французькі робітничі спілки — комуністична (найчисленніша), соціялістична і католицька — відкликали заповіджений на минулий вівторок демонстраційний страйк залізничників. Сталось це внаслідок загрози збоку уряду, що він негайно змілітаризує залізниці і всіми можливими способами поборюватиме страйк. Водночас уряд повів кампанію в громадянстві, представляючи задуманий страйк, як небезпеку заламання економічних реформ та найбільшу загрозу інфляції. Міністер публічних робіт і транспорту обіцяв, що уряд візьме під увагу вимоги залізничників пізньою осінню цього року, коли краще дадуть себе пізнати позитивні наслідки теперішньої економічної реформи. У Франції є 350,000 залізничників. Залізниці, копальні, електрівні і газівні є у Франції державною власністю, а тамошні робітники і службовці є постійно пошкодовані, що в приватних промислових підприємствах і закладах є вищі платні, ніж в державних. Тому, що працівники паризької підземки та юнія автобусових водіїв обіцяли солідарну підтримку страйкові залізничників, то Франції, зокрема Парижеві грозило повне спаралізування руху.

В АМЕРИЦІ

● **Провідник демократичної більшости в Сенаті,** сен. Линдон Б. Джансон заявив, що стараються, щоб Сенат вирішив справу затвердження номінації Луїса Л. Страуса на становище секретаря торгівлі. Справу був найменований ще в жовтні 1958 р., працює як секретар торгівлі від листопада того ж року, а внесок про його затвердження увійшов до Сенату ще в січні 1959 року.

● **Президент Айзенгавер** прийняв у Білому Домі 75-ох молодих студентів, які їдуть до Москви на Американську виставку і будуть там працювати як провідники і інформатори. Президент остеріг їх, щоб не хвалилися тим, що в Америці є краще як в СССР. Президент сказав студентам, що вони можуть бути скромні у своїх виступах і в розмовах із відвідувачами виставки.

● **Комісар поліції в Ню Йорку стверджує,** що на 49% зменшилося число таких злочинів як вбивство, насилування, побиття та грабунки тому, що ясніше освітлили деякі міські райони. В тих ясніше освітлених районах злочинів зменшилося і число злочинів нелітніх на 30%. Збільшення видатків на світло винесло 500,000 долярів, але воно оплатилося і тепер пляновуть ясніше освітлювати нові райони, а також і Центральний парк.

● **В Ля Джолла, Каліфорнія,** рекін (акула) 20 стіп завдовжки кинувся на 33-річного інженера Р. Л. Памперіна і поранив його на очах дружини на березі і приятеля, який разом із ним купався, та потягнув в океан. Поліція з гелікоптерів знайшла тільки сліди крови і бачила двох рекінів, які були кількадесять стіп від берега.

У СВІТІ

● **В грубезних мурах монастиря св. Едмунда в Англії** зібралося в минулому тижні 4,000 осіб у 745-ті роковини зібрання англійських „баронів", які тоді склали акт, що ним примусили короля Івана надати Англії в 1215 році першу Хартію прав, відому під назвою Магна Карта Лібертатум (Велика Хартія Вольностей). Англія і досі не має писаної конституції, як одного суцільного документу, тільки цілий ряд таких актів, що їх ухвалювано впродовж сторіч.

● **Костас Цукаліє став посадником Атен,** столиці Греції, виключно завдяки тому, що 20 членів міської ради з-посеред усіх 31, не комуністи, не могли погодитись щодо спільного антикомуністичного кандидата і голосували за чотирма різними кандидатами. З того скористали комуністи, які своїх 11 голосів кинули на свого поплентача — Цукаліє. Така сама історія з перемогою комуністичного кандидата на посадника, хоч протикомуністичні партії мали більшість, сталась в грецькому місті Піреусі.

● **Альжирські партизани застрелили в м. Сетіф 23-річного Бадіра Едіне Хебтані.** У тому самому часі у французькому парляменті в Парижі виступала його братова, одна з перших мусулманок, що стали парляментарними послами, пані Ребіга Хебтані, з гострою критикою французького правління в Альжирі, але з деклярацією льояльности супроти Франції, в межах якої, вона вважає, повинен залишитись Альжир. Вона дістала вістку про смерть свого шваґра зараз, як скінчила промовляти.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ХТО КОГО ПЕРЕХИТРИТЬ

Невдача Женевської конференції міністрів закордонних справ у справі Німеччини й Берліну — це не тільки поразка оптимістів і завернення до стану, який існував перед конференцією. Хоч згори було відомо, що є більше шансів на невдачу, як на успіх, проте сам факт скликання такої конференції витворив міжнародну атмосферу вижидання. Це ж нараджується не тільки чотири міністри. Адже американська делеґація нараховує в Женеві 119 осіб, совєтська 100, англійська 80, західньо-німецька 77, східньо-німецька 60 і французька 41. Окремо треба рахувати 1,372-ох журналістів і надзвичайний апарат, змобілізований швайцарським урядом та Секретаріятом Об'єднаних Націй. Протягом перших п'ятьох тижнів конференції відбулось 16 пленарних засідань і 11 приватних, з меншою участю учасників. Виголошено 46 промов. Сам тільки Андрей Громико виголосив записаних протоколярно 55,000 слів, а 57,000 слів „наговорили" три західні міністри. З телеграфічного уряду у Женеві надано депеш на збірну кількість 6,752,000 написаних слів, не враховуючи телефонічних розмов до столиць европейського континенту і почерез океан. Разом ця імпреза спутала вже протягом 5-ох тижнів свободу рухів кругло 500 дипломатів і високих урядовців і коштувала коло 4 мільйони долярів. А практичний вислід усього цього велетенського зусилля — ніякий.

Ясно, що в таких обставинах „ніякий" вислід є новим надзвичайним обтяженням міжнародної атмосфери з неминучими політичними наслідками. Як воно відбивається на публічних настроях, найкраще видно по англійській пресі, яка з усієї західньої преси найпалкіше і найупертіше заступала ідею — конференції міністрів закордонних справ, як вступу до конференції голів урядів. Впливовий „Менчестер Гардіян", один із найголосніших пропаґаторів концепції нової конференції „на вершинах", признає тепер, що „не досить того, щоб Захід ступив кроком уперед, але треба ще, щоб і Схід зробив крок назад". А „Дейлі Геральд", орган соціялістичної Партії праці, який принципово поручає безперервні розмови з большевиками і широко розреклямовує кожний заклик Хрущова до нової зустрічі з західніми представниками, називає тепер Нікіту Хрущова „руїнником" Женевської конференції.

Ця психологічна реакція в західніх співіснувальних колах на совєтську поведінку в Женеві — позитивне явище. Вона вказує на те, що Москва, яка хотіла знову перехитрити Захід, покищо перехитрила тільки себе. Захід ловиться на гачок кожної нової нагоди до розмов з большевиками в сподіванні, що може акуратно цим разом удасться спокусити большевиків до такого відступу з позицій, що вони їх загарбали в Европі під кінець війни і зараз після неї який вможливить сяку-таку стабілізацію миру. Західні дипломати завжди покликуються на прецеденс з Австрією, що її большевики після років експлуатації таки звільнили. Але покищо цей прецеденс все ще становить виняток. У Женеві Москва доказала, що не тільки не хоче зректися користей, що їх дістала, загарбавши Східню Німеччину і Східній Берлін, але вперто посягає на Західній Берлін. Західні держави, в першу чергу ЗДА, узалежнюють конференцію „на вершинах" бодай від відкликання большевиками ультимативних термінів супроти Західнього Берліну. У відповіді Громико, за диктатом від свого червоного царя, замість шостимісячного терміну на перетворення західнього Берліну у „вільне місто", що кінчався днем 27 травня, зголосив 10 червня ц. р. новий однорічний термін. Один ультиматум заступлено іншим. Перший з них довів до конференції міністрів закордонних справ. Існує здогад, що цим другим ультиматумом Хрущов хоче довести до конференції „на вершинах".

Який глибший сенс цієї совєтської гри, того провокування щораз нових криз із щораз новими конференціями без конструктивного розв'язування існуючих проблем — це тайна, над розгадуванням якої морочать собі голови всі західні дипломати й газетні коментатори. Більшість погоджується, що це димова заслона, потрібна Москві для продовжування своєї підривної роботи, для морального розкладання вільного світу, для здобування щораз нових позицій з остаточною ціллю поярмлення цілого світу. Таким чином всі міжнародні конференції — це в очах Москви тільки засіб для створювання омани змагання до згоди і миру. Вманеврування Заходу у щораз нові конференції — це ніби хитрість совєтської дипломатії. Але найхитріший засіб, вживаний постійно з тим самим неґативним вислідом, перестає діяти. Покищо „хитрість" совєтської дипломатії в Женеві діє, як льодова вода на розпалені голови західніх співіснувальників. Це, можливо, і єдиний успіх тієї коштовної імпрези.

350-РІЧЧЯ ВІДКРИТТЯ РІКИ ГУДСОН

Минулого тижня, 11-го червня, Ню Йорк започаткував відзначування 350-річчя відкриття ріки Гудсону і того порту, що тепер називається нюйоркським і що є найбільшим портом світу. Про важливість цієї події свідчить те, що започаткував це відзначення віце-президент Ричард М. Ніксон, пригадавши 10,000 присутніх на цій параді, що відкривцем з-перед 350 років був англієць Генрі Гудсон, який був на голляндській службі, а 450 років тому прибув до місця теперішнього нюйоркського порту італієць Джованні да Верраціано, що працював під французьким прапором.

Віце-президент Ніксон підкреслив у своїй промові, що американці „не є расою володарів. Але ми є горді на те, що беремо свою силу від усіх народів, від усіх рас і релігій світу. В Америці має вагу і значення те, що людина зуміє дати в цьому кліматі свободи, який існує тут для високого поступу, і то того поступу, якого ми всі бажаємо для нашої держави і для нашої цивілізації".

Віце-президент Ніксон й інші промовці підкреслювали ті зміни, які відбулися в комунікаційних засобах від часів вітрильника „Півмісяць" з 1609-го року, до дотеперішніх модерних кораблів та літаків і ракет. Генрі Гудсон 350 років тому потребував на переплив Атлантику п'ятьох місяців, а тепер Ніксон вранці їв сніданок із президентом Айзенгавером у Вашинґтоні, вполудне того ж дня промовляв у Ню Йорку, а 6 годин пізніше ввечорі був в Сан Франсіско в Каліфорнії.

Відзначування прибуття Генрі Гудсона до гирла ріки, що взяла від нього свою назву, триватиме повні три місяці. Нюйоркський губернатор Нелсон Рокефеллер хвалив Гудсона та інших моряків-дослідників, які причинилися до пізнання району теперішнього Ню Йорку, кажучи, що „їхні подорожі поширили географічні відомості" і „збільшили розмах людських надій і інспірацій". „Тому — говорив Рокефеллер — твердо обстоюймо те, щоб і наше місто і наш стейт і символічно і фактично були брамою до волі і справедливости".

При відзначуванні 350-річчя відкриття ріки Гудсону і великого порту, який лежить при гирлі тієї ріки — варто сказати дещо більше про того, хто надав назву тій ріці — згадуваного вже моряка Генрі Гудсона.

Нічого не знаємо про батьків цього подорожника, ані навіть не відомо, коли і де він народився. Дослідники знають, що 19 квітня 1607-го року він молився в маленькій лондонській церковці перед своєю першою подорожжю через північний бігун до казочно багатого Китаю. Він доплив був до острова Шпіцберґена і вернувся у вересні до Англії. Та тією виправою Гудсон не зневірився і найближчого року (1608) тим самим кораблем „Говпвелл" вибрався в нову подорож із тією самою ціллю, і з таким же неуспіхом. Та він все ж таки здобув вже був собі деяку славу, і голляндська „Дач Іст Індіян Компані" покликала його до себе, щоб очолив нову дослідну подорож у пошукуванні морського шляху до Китаю і Японії.

І так коло 1-го квітня 1609-го року Генрі Гудсон на кораблі „Півмісяць" вибрався в третю плавбу на захід. Залога складалася з англійських і голляндських моряків. В серпні того ж року „Півмісяць" був при узбережжі теперішньої Вірджінії, звідки капітан Гудсон шукав за протокою, якою, згідно з давнішими інформаціями, можна було б дістатися до Пацифіку і до Китаю. „Півмісяць" плив на північ, і Гудсон досліджував гирло ріки Делавер, але переконавшися, що це не є жадна протока, поплив далі на північ, і його вітрильник знайшовся на широкому „озері", як він тоді думав — в нижчій нюйоркській затоці.

Було це 3-го вересня 1609 року, і літописець тієї подорожі, моряк Жуе, записав у своїй хроніці, що „побачив дуже добру землю, яка заслуговує на те, щоб її побачити". 4-го вересня моряки зловили таку велику рибу скат, що аж чотири особи мусіли її витягати з води. Капітан Гудсон поздоровляв на своєму кораблі „цікавих тубільців, одітих в непозшивані оленячі шкіри і мантилі з перами". Ті тубильці мали „зелені листки тютюну, кукурудзяний хліб і жовте квіття кукурудзи".

Капітан вислав п'ятьох моряків, щоб дослідили околицю, і пізніше довідався від них, що це „дуже мила країна з травою і квітами та прекрасними деревами, яких вони ще досі не бачили, і від яких доходив приємний запах". Та коли ці розвідчики верталися до корабля, стріла невідомого тубільця вбила моряка Джана Колмана, прошиваючи його гортанку.

Вересень 1609 року був гарячий і парний, але „Півмісяць" плив постійно на північ, бо хотів виплисти на Пацифік. Так минув він теперішні Пелісейд та доплив аж до того місця, звідки були вже близько Кетскилські гори. Після 15-денної погоди почав падати дощ, а маленький човен, що плив перед „Півмісяцем", повідомив Гудсона, що не можна плисти далі на північ, бо немає глибокої води. А тут і тубільці-індіяни почали атакувати залогу човна, яка мусіла хоронитися на „Півмісяці".

4-го жовтня 1609 корабель виплив з гирла теперішнього Гудсону, а 7-го листопада того ж року був в англійському порті Дартмуті в Девонширі. Скоро поширилися вістки про те, що знайдено ріку на новому континенті, яка має багато риб і яка пливе попід горами, що можуть мати численні мінерали, і через врожайні поля. Тубільці могли б продавати Европі дорогоцінні шкіри, — обіцювали собі англійці і голляндці, які вислали були Гудсона в подорож на захід, щоб шукати шляху на схід до Китаю. Почалася конкуренція між Англією і Голляндією, яка закінчилася тим, що в гирлі ріки Гудсону лежить місто Ню Йорк, колишній Амстердам, — чи не найважливіше нині місто світу.

ПОДИКТОВАНИЙ ЛИСТ

Останніми місяцями українське Закарпаття привернуло увагу не тільки української громадськости і преси у вільному світі, але й навіть підсовєтської російської й української преси. Відзначування українцями у вільному світі 20-річчя проголошення незалежности Карпатської України було зактуалізоване повідомленнями західньо-европейської й американської преси про революційні виступи в Карпатській Україні, що мали статися вночі з 14 на 15 березня ц. р., і зокрема про те, що в неділю 15 березня ц. р. населення Ужгороду, Мукачева, Хусту є інших закарпатських міст залишилося по домах або виповнило церкви, здогадно для відзначення роковин проголошення незалежности Карпатської України.

Совєтська влада і підсовєтська преса не заперечили офіційно цих повідомлень, а тільки, як звичайно в таких випадках буває, наказали групі громадян виступити з листом до редакції місцевої газети й, висміваючи, опрокинути подані в закордонних повідомленнях факти, мовляв, нічого такого не було, все це суцільна видумка, виссана з пальця.

Появився такий лист спочатку в ужгородській „Закарпатській Правді", а вже за нею передрукували його інші підсовєтські газети, між ними й „Радянська Україна" з 13 травня ц. р.. Підписані під листом десять видатних громадських і культурних діячів Закарпаття: Василь Свида — скульптор і депутат до Верховної Ради УССР, Йосип Бокшай — маляр, Олександер Маркуш — письменник, Петро Швенда — майстер-бригадир Ужгородського хлібо-комбінату, Олександер Фединець — завідуючий катедрою хірургії в Ужгородському університеті, Іван Магула — диреквор школи-інтернату в Хусті, Іван Ковач — майстер Хустського цегельного заводу, Марія Жеребак — робітниця Мукачівської тютюневої фабрики, Ганна Ладані — ланкова колгоспу ім. Леніна Мукачівського району і „двічі герой соціялістичної праці", та Федір Манайло — художник з Ужгороду. Як виходить з переліку, обрано для підпису листа найбільш зв'язаних з совєтським режимом людей і передусім з тих міст, які були згадані в повідомленнях західньої преси.

З листа, що затитулований „Мерці не воскресають", виходить, що підписані під ним заслужені діячі і герої, та й сама редакція не були ознайомлені із текстом повідомлень західньої преси про заворушення на Закарпатті, ані теж з повідомленнями про цю справу, надрукованими в українській еміґраційній пресі. В усіх цих західніх повідомленнях говорилося про те, що згадані заворушення — бомбові вибухи, розкидування летючок тощо — сталися вночі з дня 14 на 15 березня ц. р. і що це в неділю 15 березня люди воліли сидіти дома або іти до церков. Тимчасом в листі до редакції „Закарпатської Правди" говориться про суботу . . . 14 березня — „ясний, весняний день", „звичайнісінький собі день трудового Закарпаття", коли на Ужгород, Мукачево, Хуст „шляхами Закарпаття ішли автомашини з юнаками і дівчатами, дітьми і літніми" і коли в „глядацьких залях старовинних закарпатських міст відбувався огляд художньої самодіяльности". І далі: в повідомленнях західньої преси говорилося про те, що революційні виступи відбулися в річницю проголошення незалежности Карпатської України, і що в розкинутих летючках пригадано населенню, що „Совєти замордували Августина Волошина, президента короткотривалої Карпато-Української Держави, як теж багатьох інших українських патріотів". З усього цього в листі зроблено тільки „прагнення . . . відзначити пам'ять превелебного панотця Августина Волошина „і інших патріотів"". Коротко кажучи, повелителі писати цього листа побоялися виявити навіть самим його авторам те, що говорилося в західніх повідомленнях про роковини незалежности і про державність Закарпаття.

І ще одна характеристична подробиця, яка кидає яскраве світло на умови, що в них підсовєтські люди мусять підписувати такі листи. Вираховуючи різних „соратників" Волошина „усіх отих реваїв, довгалів, маркушів рогачів, що плутають нині по світах" емведівські диктувальники зарахували до живих людей і сьогоднішніх еміґрантів, також і відомого закарпатського діяча Івана Рогача, що загинув 1942 року у Києві, розстріляний німецьким ґештапо. Вже сам цей кричущий факт іґнорації в справі людини, що її добре знали деякі із підписаних і що її смерть їм напевне теж добре відома, доводить ще раз, що лист був подиктований і що його дехто підписав, не розібравши навіть його змісту.

Цілком непереконливо звучать не тільки для еміґрантів із Закарпаття, але і для самих сьогоднішніх закарпатців, які пам'ятають ще постаті і події з-перед 20 років, намагання зробити із замученого Совєтами президента Закарпатської України о. Августина Волошина „народного зрадника" й „великого землевласника", що за свої, мовляв, „зрадницькі заслуги" отримав „величезний маєток: 32 гольди виноградників, 720 гольдів дубового лісу, 120 гольдів орної землі і палац з чудовим парком". Такі теревені кожен із читачів сприйме, як звичайну совєтську небелицю, достойну кремлівського „мюнхавзена" Нікіти Хрущова.

Цілий надрукований у „Закарпатській Правді" і підписаний 10 діячами „лист до редакції" повідомлень західньої преси не заперечує, а тільки підтверджує наявність ворожих до совєтського режиму настроїв у Карпатській Україні. Якби не була там ще й досі живою традиція березневих днів 1939 року, то не треба було б друкувати таких листів і не треба було б на київських пленумах засуджувати керівників Закарпатської области за „недоліки і зриви" у політвиховній роботі та закликати їх до посиленої боротьби з „буржуазним націоналізмом".

Іван Багряний

ЗМІСТ МОЄЇ КНИГИ

(1)

Щоб зробити підсумки мого 6-ти місячного перебування в ЗДА й Канаді, я взявся написати книгу. Так як робили всі, хто в цій країні, (чи в цих країнах) бував і був нею якоюсь мірою зворушений. У мене набралася така сила вражень від зустрічей з людьми (з українцями, американцями й канадійцями різних національностей), а також вражень від американських і канадійських міст і від усього тутешнього життя, що цього ні в які репортажі не вмістити. Це мусить бути фундаментальніша книга. Так, наприклад, як написав книгу про поїздку до Америки совєтський письменник Сімонов. Тільки у Сімонова бракувало того багатющого маріялу, а значить і змісту, який би робив книгу вартісною й цікавою й яким диспоную я.

Ця книга буде моїм звітом перед громадянством за півроку, що я провів на цім континенті й як український письменник, і як голова Української Національної Ради. Та поки то тая книга вийде, я тим часом хотів би в короткім репортажі подати її зміст ось тут; тобто подати те, що за цей час було пророблено й про що я мушу книгу написати.

Як письменник, я поспішав на з'їзд українських письменників у Ню Йорку й узяв у ньому участь. Цей з'їзд українських письменників у вільному світі був урядженний спілкою ‚Слово' контра проєктованому з'їздові підсовєтських письменників у Києві. Тих успіхів, які малися на меті, з'їзд досяг вповні. Реакція совєтської преси свідчить про те, що до цього з'їзду прислухалися по той бік залізної заслони й письменники, й московські партійні верховоди. Звичайно, вони наш з'їзд заатакували. В цій атаці дісталося добре й мені. При чім варто відмітити, що напади на наш з'їзд були надруковані не тільки в літературній газеті, а і в берлінській газеті „За Возвращеніє на Родіну", а також були передавані по радіо кілька разів. Уже з цього видно, як занепокоїв окупанта з'їзд українських письменників у вільному світі. Я особисто, (хоч мене брутально та образливо й вилаяно на шпальтах совєтської преси) задоволений тим неспокоєм ворога, що його викликав наш з'їзд та що примусив ворога лаятись.

Після з'їзду я, виконуючи насамперед обов'язки голови Української Національної Ради, об'їхав ряд міст ЗДА й Канади, виступав з доповідями на теми: „Батьківщина і ми", „Українська молодь і Українська Держава", „Література в кайданах (під совєтами)". Так я одвідав міста: Ню Йорк, Нюарк, Скрентон, Трентон, Филаделфія, Рачестер, Сиракюзи, Шикаґо, Мінеаполіс-Сан Пол, Клівленд, Дітройт, Боффало. В Канаді: Торонто, Ошава, Едмонтон, Вінніпеґ, Форт Вільям, Лондон, Гамілтон, Монтреал і Оттава.

В усіх цих містах я читав доповіді (за винятком Скрентону). Присутніх на доповідях бувало по 300 й по 500 і по 1,000 осіб.

Крім віч, де читалися доповіді, в усіх містах відбулися прийняття на честь голови УНРади, або бенкети, де бувало присутніх часом і по 300 осіб, хоч ці прийняття і бенкети були платні.

Також у всіх згаданих містах відбувалися ще інші зустрічі — з громадськими й політичними організаціями.

Склав я візити всім високим церковним достойникам, Митрополитам і Архиспископам обох наших церков у ЗДА й Канаді. Також у багатьох містах склав візити настоятелям церков та одвідав Богослужбу у всіх містах без винятку. Також склав візиту високому достойникові Євангелицької церкви в Торонто. Склав візити централям УВАН, УККА, також філіям УВАН і УККА, також УВАН у Вінніпезі; також візити жіночим організаціям; редакціям українських часописів у ЗДА і в Канаді. Крім того в Канаді, в Торонто відбулася спеціяльна пресконференція для української преси. Склав візиту централі Українського Народного Союзу та централі Українського Робітничого Союзу.

В усіх містах був прийнятий посадниками міст. В деяких я дістав у подарунку ключі від міст, як знак особливої пошани до гостя, в деяких пам'яткові грамоти.

Був гарно прийнятий губернаторами стейтів Міннесота й Мишиґен, про що я приділю в моїй книзі окрему сторінку.

Також був прийнятий прем'єром провінції Манітоба, який також потім виголосив гарну промову на прощальному бенкеті у Вінніпезі, з особливим теплом ставлячись до визвольної боротьби нашого народу.

У Вінніпезі мене нагороджено грамотою Почесного Громадянина і цю грамоту в імені голови міста вручено мені на урочистому бенкеті. Число цієї грамоти — 363, що свідчить, що за всю історію Вінніпеґу таких грамот видано зовсім не багато і це надзвичайно підносить її вартість, та підкреслює честь її дістати.

В Оттаві я був прийнятий прем'єром Канади, містером Діфенбейкером. Також був прийнятий міністром Старом. Також мав спеціяльну зустріч з сенаторами й членами парляменту українського походження. В моїй книзі всі ці зустрічі, надіюсь, являтимуть особливо цікаві сторінки.

В Монтреалі я мав зустріч з канадійськими (франкомовними) письменниками, про що було потім подано в телевізії.

Кожне місто, де я бував, лишило мені окремі враження, тим що відбувалося поза звичайною проґрамою (віче, бенкет, зустрічі з товариствами прихильників УНР і Сприяння УНРаді), так приміром:

У Міннеаполісі я мав цікавий виступ у Міннесотському університеті, серед студентської молоді, також цікаву дискусію по радіо і виступ у телевізії.

У Торонті я мав спеціяльну зустріч з українською молоддю — з ОДУМ'ом і потім Пластом. Там і там я читав доповіді, — в першім випадку на тему „Українська молодь і Українська Держава", в другім — на теми української літератури.

У Вінніпезі, крім усього іншого, відбувся ще вечір у клюбі бизнесменів, де я читав реферат на теми літературні і де всі учасники — уродженці Канади — умовилися розмовляти тільки по-українськи, а хто вживе чуже слово, той платить 25 центів („кводра"). І сама тема така була вибрана тільки тому, що вона легша для сприймання кожним тим, хто кепсько знає українську мову. Вечір був дуже гарний. Також у Вінніпезі я був прийнятий президентом Манітобського університету, оглядав бібліотеку, розмовляв з студентами. Супутниками моїми були професоря цього університету, українці — п. Рудницький і п. Юзик.

Окрему увагу в моїй книзі я приділю чужинецькій пресі. Чому особливу увагу чужинецькій? Тому, що чужинецька преса є показником, як ставиться до нас чужинецький світ, як він нас розуміє, як він з нами рахується.

С. Риндик

БАРОН

(1)

Він належав до нашого тіснішого гурту, а за велику охоту оповідати небелиці ми називали його Бароном Мюнхгавзеном або просто Бароном.

— Наші патріоти запевняють, що цілий світ захоплюється українською жінкою, — почав одного дня Барон свою чергову фантазію. — Так воно чи не так, я не знаю, але певен, що світ безперечно захопився б тією жінкою, що стала причиною мого нинішнього оповідання. Захопився б відразу, якби тільки знав її.

Барон глибоко зідхнув.

— Дорогі панове! Правдиве чуття має замкнені уста, і тому я мовчу. Тільки попрошу вас повірити, що це була досконала краса. Але . . . бувши досконалою, вже через це саме була понад усяку міру вередлива, примхлива і химерна. Отак, як рання весна. Раз зогріє, а раз остудить. Раз приголубить ясним сонечком, а раз посіче колючими крупами. Одного дня добра, хоч її до рани прикладай, а другого — ані приголубити, ані доторкнутись, ані від серця зідхнути, не кажучи вже про якийсь там найсвятіший поцілунок.

Вона жила в місті М., я в Н., де був за вчителя гімназії. А познайомились ми під час її літнього перебування недалеко від місця моєї служби. То тривало якийсь місяць. Потім вона від'їхала додому. Я залишився сам. Ходив, як очманілий. Єдиною розрадою мені були мої листи до неї. Листи за листами.

Вона деколи відповідала. І це були мої великодні. На жаль, рідкі і, на жаль, не зовсім світлі, бо кохана ніколи не зачіпала теми, що мене цікавила, а писала про сторонні речі, дуже далекі від мого інтересу і наскрізь прозаїчні. Одного разу, наприклад, на мій лист, повний мук, написала, що цибуля дуже подорожчала!

— Тіло дівчини прекрасне. Достойне родити Спасителя! — сказав хтось. — А душа? Душі зовсім не має!

Під листами не підписувалась, а на мої розпучливі благання вийти за мене заміж — відповідала завсіди на бакир світа, як та Пітія, і чоловік ніколи не знав, що думати.

Прийшовши одного дня додому, я застав у себе свого шкільного товариша, ще з гімназійних часів. Про нього мушу дещо сказати, бо він був одним із героїв цього печального оповідання. В гімназії він дуже не любив грецької мови і, звичайно, нічого не знав із неї, але одного разу чомусь вирішив показати, що й він дещо розуміє в ній, і на питання вчителя, яка це частина мови слово „кай"*), випалив:

— Аорист другий!**)

Учитель скочив і побіг до затильної стіни. Там спинився, обернувся і запитав нас:

— Чули?

Ми нічого не чули.

Не діставши від нас відповіді, вчитель вернувся назад до катедри і прошипів до провинника:

— Аорист другий!

Той мовчав.

— Нещасний чоловік! Як ви думаєте на світі жити з таким знанням грецької мови?!

Товариш мужньо мовчав.

А ми були несказанно захоплені. І за шалену оригінальність назвали його Аористом Другим. Це ім'я негайно перейшло в маси і за пару днів поширилось по цілому місті та околицях. Навіть продавці оселедців оповідали про цю подію і дуже реготались.

*) „Кай" — злучник, означає „і".

**) Рід минулого часу.

Аорист Другий не скінчив гімназії, бо захоплювався всякими ідеями. На його прикладі можна бачити, яка це шкідлива річ — ідеї. То ще байка, що така жертва ідей тратить усякий апетит до звичайної праці. Є гірші лихонаслідки того. Часто буває, що мати ідеї то все одно, що носити кольорові окуляри. Такий „ідеаліст" бачить речі і цілий світ або чорним, або червоним, або зеленим, або яким хочете, тільки не таким, яким він є. А спробуйте заперечити його кольоровий світогляд, то зненавидить вас і при першій нагоді зажене вам кулю в потилицю, особливо тоді, коли доскочить до влади.

На щастя, Аорист Другий не мав такої спроможности. А крім того, був дуже ласий на ідеї, і часто перескакував від одної до другої, не даючи їм часу добре всістися в його душі і запалити її до того стану, коли руки самі хапаються за револьвера.

— Що нового? — питаюся.

Аорист Другий відповів не відразу. Насамперед зміряв мене скептичним поглядом, а, зміривши, сказав:

— Нам грозить загибіль.

— Нам із тобою? — перестрашився я.

— Усьому людству.

Я з полегшею відітхнув.

— Слава Богу! — кажу, — бо я вже перелякався. Гадав, що якась напасть на нас із тобою. А так легше. Що громаді, те й бабі. А що то таке сталося ?

— Насамперед давай їсти.

Аорист Другий не мав сталого пристановища і ходив по знайомих від міста до міста, проповідуючи їм свою чергову євангелію і при цьому задурно харчуючись і одягаючись. Товариші одягали його дуже охоче, бо таки любили його, спеціяльно за його революційну реформу грецької граматики. Навіть їх діти. Побачивши Аориста Другого, вони радісно кричали:

— Татку! Аолист Длугий іде!

Наївшись і набувши снаги, мій гість підбадьорився і сказав:

— Да . . . Загинемо!

— Але від чого?!

— Від цивілізації.

Я незрозуміло видивився на Аориста Другого . . .

— Від цивілізації, від незагнузданого матеріялізму, від техніки, від машини. Машина стала богом, розум — рабом її, а дух пішов на самий спід.

Це була нова ідея на безробітнім шляху Аориста Другого. В ті часи це була меншбільш свіжа річ, не так, як тепер, коли навіть кожний неклеба патякає про згубну ролю машин і техніки. І Аорист Другий виголосив довгу проповідь проти смертельного ворога людства — машини.

Почалась суперечка. Але шкода оповідати, що я йому, а що він мені говорив. Наша дискусія тривала кілька днів, після чого він ще більше утвердився в своїй вірі, а я в своїй. Дискусії мають ту добру властивість, що зміцнюють переконання обидвох сторін.

(Далі буде)

ПОРУЧНИК ГНАТ СТЕФАНІВ

(Спомин із Золочівського Пластового Гуртка)

Золочів, колись вільне, королівське місто, було досить сильно зукраїнізоване вже до першої світової війни. В місті було багато української інтелігенції. Українці займали державні пости, були суддями, судовими урядовцями, адвокатами. Було багато українських вчителів, які учили в польській державній гімназії (проф. М. Галущинський, поет Петро Карманський). Український посол Сінгалевич очолював Золочівську округу, у місті працювали тоді катехит Громницький, лікар Танячкевич, адвокат Ваньо та інші. Українська молодь, головно гімназисти, мали свої тайні гуртки, які в 1911 році перемінились в пластові гуртки, що теж залишались тайними. Старше громадянство скупчувало своє життя в Бесіді, де відбувалися сходини, реферати і літературні вечори.

Пригадую собі літературний вечір проф. Петра Карманського з доповіддю про західню літературу. Тоді проф. Карманський просив мене відчитати, як ілюстрацію до реферату, деякі твори західніх поетів у його перекладі.. Коли я вийшов на естраду, мій зір зупинився на молодому австрійському старшині в однострою поручника 35-го полку піхоти Красвої Оборони, який уважно слідкував за кожним словом проф. Карманського. Проф. Карманський був тоді на вершку слави, як модерний поет і мав великий вплив на нашу молодь. Він тоді був учителем української мови і літератури в гімназії. Під впливом проф. Карманського учні нашої гімназії (включно зі мною) писали вірші, запускали довге волосся і вечорами мріяли до місяця при відкритих вікнах. Під час згаданого вечора, коли проф. Карманський закінчив свою доповідь, старшина підійшов нього і подякував йому за змістовну доповідь, а мені потиснув руку за гарне відчитання віршів.

Цей молодий старшина, якого я вперше побачив під час літературного вечора — це пізніший Начальний Вожд УГА — полковник Гнат Стефанів. Пам'ятаю, коли наш гурток порішив вчитись військової підготови і звернувся до пор. Стефанова з проханням вести навчання військової підготовки для пластунів. Пор. Стефанів зразу згодився на цю пропозицію, але просив нас, щоб піти до його тодішнього сотенного команданта капітана Мирона Тарнавського, пізнішого Начального Вождя УГА. Ми так і зробили. Капітан Мирон Тарнавський прийняв нас у своєму домі ввічливо. Він зразу дав згоду і дозвіл пор. Стефанову вести навчання в пластовому гуртку, але просив усю цю справу вести дуже обережно, щоб пор. Стефанів не мав якихось неприємностей збоку австрійської команди. Молодь прийняла змогу вчитися військової справи з захопленням. Від тоді вся увага молоді була на військовому ремаменті, який ми у формі військових мап, шатер, різних приладів, а навіть консерв діставали від десятника Чорного з військового магазину 80-го полку піхоти.

Пор. Стефанів виконував свої учительські обов'язки з великою увагою і посвятою, та й з великим зрозумінням для молодечого запалу гімназистів. Учні полюбили його і з великим болем переживали кожну його відсутність з уваги на службові виїзди, чи військові вправи. 1914 року частину пор. Стефанова мобілізовано і тоді вже сотник Стефанів відійшов на російський кордон. Найбільше на цьому втратили ми —учні. На прощання вся сотня виструнчилась, військова оркестра заграла гимн, а молодь щиро прощала свого вчителя і провідника, бажаючи йому великих військових діл. Ми вже тоді розуміли, що праця, яку вложив пор. Стефанів у вишкіл української молоді, це велика праця. Вже в недовгому часі ми переконалися, як важливою була ця праця. 1918 рік був доказом. Наше військове знання ми могли використати в активній боротьбі за українську державну незалежність. Треба признати, що відсотково найбільше старшин у наших військових формаціях дала Золочівська земля, Та й самі провідники, які були вчителями і опікунами молоді, як отаман Мирон Тарнавський і полковник Гнат Стефанів зайняли в наших військових формаціях найвищий пост, а саме пост Начального Вождя УГА.

Лише завдяки таким старшинам - патріотам, як поручник Стефанів у передвоєнні часи в Золочеві, ми мали змогу виростити нашу власну армію, нашу власну військову ідею і могли в історичний час зорганізувати свої власні військові формації, які станули в обороні своєї країни і її самостійности.

Д-р В. Галан

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **„Культурні процеси в Совєтській Україні і наше ставлення до них"** — на таку тему доповідатимуть в Дискусійному Клюбі Круглого Стола в найближчу п'ятницю 19-го червня ц. р. Богдан Кравців і В. Голубничий. Домівка Українського Інституту в Америці, ріг 79 Стр. і 5-ої Евню у Ню Йорку, початок о год. 7.30 вечором. Вступ для членів Клюбу і запрошених ними гостей.

● **Мирон Сурмач**, власник нюйоркської книгарні „Сурма" і відомий український пасічник у ЗДА, виступить в неділю дня 21-го червня п. р. у телевізійній програмі „Вондерама" із розмовою про бджоли і мід. Буде передавана ця програма о год. 9-ій ранку на 5-ому каналі телевізійної стації WNEW у Ню Йорку.

● **У щорічній великій виставці вашингтонських мистців**, що відбулася в днях 5 - 7 червня ц. р. у Вашингтоні, брав участь теж і відомий український скульптор Валентин Сім'янцев й одержав нагороду за свій твір „Чому і тому" — дві руки виконані у воску.

● **Літературний вечір на пошану Степана Риндика** влаштовує в п'ятницю дня 19-го вересня ц. р. комітет прихильників його творчости. Відбудеться цей вечір о год. 7.30 в залі Собору св. Володимира при Овклей і Кортез у Шикаґо.

● **Доповідь Олександри Животко - Чернової** на тему „Джан Фостер Доллес — біографічно-суспільний нарис" відбудеться в Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку в п'ятницю дня 19-го червня ц. р. о год. 8-ій вечора.

● **Цьогорічну стипендію УН-Союзу** у висоті 50 дол. за найкращі досягнення в українознавстві за 1958—1959 рік признав Манітобський університет панні Сильвії Ристефанюк, студентці другого року філософічного факультету. Панна Ристефанюк — уродженка Канади — була вписана на курс української мови й літератури, т. зв. Український курс II (ч. 201), що його веде проф. Яр. Рудницький. Крім української мови п-на Ристефанюк студіювала теж і російську.

● **У Гонґ Конґу, англійській** коронній колонії на південно-східньому узбережжі Китаю, протягом трьох днів падав зливний дощ. Вода змила сотні шатер і легких домів, в яких жили втікачі з-поза бамбусової заслони. Згинуло 45 осіб, але про багатьох нема ніякої вістки. Безприкладна нужда одного мільйона китайських втікачів ще поглибилась.

ФЕСТИВАЛЬ „ГОМІН УКРАЇНИ"...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

оркестра відіграним українського народного танку „Аркан". Хором і оркестрою диригує один з найбільш кваліфікованих наших артистів-дириґентів Іван Задорожний.

Другу частину програми, що почнеться після 15-хвилинної перерви, виповнить в цілості інсценізація „Велика Ідея" з часів гетьмана Івана Мазепи, приготована на підставі Трилогії Богдана Лепкого. Цю інсценізацію актуалізує ще й обставина, що саме в цьому році відзначаємо 250-річчя виступу гетьмана Івана Мазепи до бою за волю України. Інсценізація має в собі сильний драматичний момент виступу таємничого Діда, ролю якого виконує Павло Слободян, що наче голос і сумління народу закликає Гетьмана до здійснення Великої Ідеї — визволення України з московської неволі, а опісля присяга Гетьмана і його полковників поступати так, щоб Україна була на віки-вічні вільна і незалежна. Інсценізація рівночасно створює рямки для справжнього фестивалю української пісні і танку. Пісні виконає хор „Думка" під дириґентурою мґра Л. Крушельницького, а танки виконають три десятки кращих танцюристів кількох танкових груп метрополії під проводом Івана Флиса. Інсценізація, а з нею й імпреза закінчуться Піснею Мазепи, оригінальною композицією покійного стрілецького і американсько-українського композитора Михайла Гайворонського до слів гетьмана Мазепи „Всі покою щире прагнуть" з могутнім кінцевим акордом: „Нехай вічна буде слава, же през шаблю маєм права". Всі виконавці мистецької програми будуть одягнені в національні костюми у виконанні п-ні і п. Ф. Бражників, при чому виконавці інсценізації матимуть дбайливо перевірені і приготовані історичні одяги. Мистецьким керівником фестивалю є відома вже з підготови попередніх подібних фестивалів, енергійна Ольга Дмитрів, а її асистентом є Володимир Бакад. Режисером інсценізації є колишній учень драматичної студії М. Вороного, завідуючий режисерського управління Львівського театру та співробітник пок. В. Блавацького, Степан Крижанівський, який тільки минулого року переселився до ЗДА з Австралії. Усі, як керівники так і артисти фестивалю докладають максимальних зусиль, щоб імпреза була кращим зразком української культури, що має нічим не обмежені можливості розвитку на цій вільній землі. Також і загал громадянства не тільки метрополії, але й віддалених околиць виявляє багато зацікавлення імпрезою, про що свідчить збільшуваний з кожним днем попит на білети вступу. Їх можна буде одержати ще також в день імпрези, в неділю 21-го червня, при вступі до Карнеґі Голл, заля якої для цієї імпрези буде відкрита від год. 12:30 вполудне. Тому, що ввечорі того ж дня відбувається в тій залі інша імпреза, „Гомін України" почнеться точно о год. 2-ій, бо перед 5-ою годиною заля вже мусить бути опорожнена. Тому прохається усіх тих, що вже набули білети вступу, як і тих, що задумують набути їх при касі в день імпрези, додержатись цим разом точно заповідженої години.

Палата прийняла „пшеничний" законопроєкт

Вашинґтон. — Палата Репрезентантів більшістю 188 до 177-ох голосів прийняла законопроєкт про допомогу фармерам за пшеницю, проти якого кілька разів заявлявся президент Айзенгавер, і тому дехто гадає, що Президент не підпише того законопроєкту. За тим законопроєктом голосувало 166 демократів і 12 республіканців, а проти нього заявилися аж 63 демократи і 114 республіканців. Прийнятий законопроєкт змагає до того, щоб зменшити продукцію пшениці і щоб дати фармерам допомогу за випродуковану пшеницю в більшому паритеті, як в минулому році. 22-го травня ц. р. Сенат прийняв був майже подібний законопроєкт, і тепер на окремій конференції вже вирівнано різниці між двома законопроєктами, поки його вишлють до підпису Президента. Демократи вважають вислід голосування за великий свій успіх, бо Президент є в незручному становищі, і його „вето" може пошкодити Республіканській партії. Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон сказав, що знову відкладається розв'язку фармерської програми, яка колись таки мусить прийти, бо не можна постійно відкладати справи уздоровлення американського рільництва.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

ШИКАҐО, Ілл. — Місячні Збори С-ва Пресв. Діви Марії, Відд. 259, відбудуться в неділю, 21-го червня 1959 р., в год. 1-ій по пол., в церковній залі при 4952 So. Paulina St. — П. Трусяк, секр.

САВТПОРТ, Конн. — Т-во ім. Т. Шевченка, Відд. 84, подає до відома, що Звичайні Місячні Збори відбудуться в неділю, 21-го червня 1959 р., точно в год. 4-ій по пол., в залі УНДому при 279 Кінґс Драйф. Управа запрошує всіх прибути на час. На порядку дуже важливі справи. По Зборах можна відібрати чеки-дивіденди. — І. Махно, предс.; М. Гудзік, кас.; П. Дудко, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Б-во св. Василія, Відд. 339, повідомляє всіх своїх членів, що Місячні Збори відбудуться в неділю, 21-го червня 1959 р., о год. 3-ій по пол., в домі Укр. Громади — при 3322 Н. Лавренц вул. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прибути і вибрати цьогорічну дивіденду, а також вирівняти свої членські вкладки. — А. Хромяк, предс.; А. Дрогомирецький, кас.; С. Лупацій, секр.

ПАССЕЙК, Н. Дж. — Т-во ім. Т. Шевченка, Відд. 42, повідомляє своїх членів, що Місячні Збори відбудуться в суботу, 20-го червня 1959 р., в год. 7:30 веч., в УНДомі при 237 Hope Ave. На Збори просимо прибути всіх членів, бо є важливі справи до полагодження. Вже є дивіденди (чеки) і кожний член може вибрати собі їх на Зборах. Управа запрошує всіх членів взяти численну участь у Фестивалю „Гомін України", який відбудеться в неділю, 21-го червня в Карнеґі Голл в Ню Йорку. — В. Марущак, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. Й. — Т-во „Запорозька Січ", Відд. 206, повідомляє, що Місячні Збори відбудуться в суботу, 20-го червня 1959 р., о год. 7-ій веч., в залі при св. Михаїла 74 Ґерис Евеню. — Є. Тепер, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Звичані Місячні Збори членів Б-ва св. Юрія, Відд. 239, відбудуться в суботу, 20-го червня 1959 р., від год. 5-ої до 7-ої по пол., в домі Укр. Амер. Горожан при 847 N. Franklin. Порядок: крім звичайного порядку полагоджування справ та інкасування членських внесків, будемо видавати чеки-дивіденди за 1958 рік. — д-р В. Ґалан, предс.; М. Ковальчук, секр.

БРИДЖПОРТ, Конн. — Т-во „Українська Січ", Відд. 59, повідомляє своїх членів і членкинь, що Збори відбудуться в неділю, 21-го червня 1959 р., в УНДомі під ч. 500 Галлет вул., точно о год. 2-і по пол. Взивається всіх членів, щоб прийшли на час. Довгуючих членів проситься вирівняти залеглі вкладки найдалі до 25-го цього місяця. — Управа.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Піврічні Збори Т-ва „Жидачів", Відд. 393, відбудуться в суботу, 20-го червня 1959 р., в год. 8-ій веч., в УНДомі — 140-142 2-га Евеню. Просимо всіх членів прибути, як також заплатити вкладки за місяць липень і серпень, бо в часі вакаційних місяців Зборів не буде. Просимо також відбирати свої дивіденди від УНСоюзу. — В. Гординшинський, голова; Є. Баланда, кас.; Й. Серафин, рек. секр.; М. Литвин, фін. секр.

У КИЄВІ ВІДБУДЕТЬСЯ МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ ФІЗИКІВ

У Києві відбудеться від 15 до 20 липня ц. р. міжнародна конференція фізиків з участю коло 300 осіб, з яких половину становитимуть делеґати з комуністичних країн. Американська делеґація нараховуватиме 58 осіб. Від 6-11 липня відбуватиметься в Москві міжнародна конференція для питань космічної енерґії. На ці обидві конференції виїде з ЗДА коло 90 учених.

● **В південній Австралії**, на полях Андамоока, де ловці щастя здавен розшукували за самоцвітами, американець Джон Варвік знайшов блакитно-білий мінливий опаль, який після вишліфування буде вартний півтори мільйона фунтів, себто долярів 3,320,000. Варвік — колишній американський летун, який одружився з австралійкою, протягом останніх десятьох років займався торгівлею дорогими каменями.

● **Єлисавета II** насправді народилась 21-го квітня 1926 р., але офіційно ті щорічні роковини святкують 12-го червня. З цієї нагоди королева надала в минулому тижні 2,400 англійським громадянам різні титули й відзначення. Є між ними війсьвовики і політики, мистці, актори та взагалі люди різного віку, статі, походження і професії.

● **Американський евангельський проповідник Біллі Ґреґем** із пожаління гідною наївністю захоплювався в Москві „релігійною свободою", вислухавши проповіді одного з двох московських баптистських проповідників, Карева. Ґреґем, одна з видатних сучасних американських постатей, не здогадується, що большевики на показ чужинцям зумисне толерують евангельські богослужби, що їх відправляють два слухняні їм людці.

Спорт

РОМАН ЛИСНЯК ОБРАНИЙ ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТОМ НІМЕЦЬКО - АМЕРИКАНСЬКОГО СОЮЗУ СТОЛОВОЇ СИТКІВКИ

Ню Йорк. — 11-го червня ц. р. відбулися в Лонг Айленд Тирн Голл Треті Загальні Збори Німецько - Американського Союзу Столової Ситківки в Ню Йорку, що в сезоні 1958-59 нараховував 28 жіночих і чоловічих дружин та понад 200 змагунок і змагунів зґуртованих в клюбах: УСК Ню Йорк, Айнтрахт СК, ДЖААК, СК Ню Йорк, ТТК Ріджвуд, СК Гота, Блу Стар СК, Елизабет, СК, ДСК Бруклин. На цих зборах Роман Лисняк — член Управи УСК-у і дотеперішнійзаступник голови Верифікаційної Комісії Союзу був вибраний віцепрезидентом. Петро Ференц, бувший успішний керівник ланки столової ситківки УСК-у, був перевибраний на фінансового секретаря. Також УСК одержав одне місце у Верифікаційній Комісії. В сезоні 1958-59 жінки УСК-у вже вдруге здобули мистецтво Жіночої Ліґи. Четверта дружина чоловіків УСК-у також здобуло мистецтво Третьої Ліґи.

● **80 колишніх в'язнів** гітлерівських кацетів, які живуть тепер в Лондоні, склали комітет для спільної акції в справі признання їм відшкодування.

● **Містечко Ланарк** недалеко Оттави в Канаді внаслідок пожежі втратило майже половину домів, бо вітер із швидкістю 50 миль на годину поширював пожежу і внеможливлював гашення вогню. Втрати від пожежі виносять 2,000,000 долярів а 150 осіб є бездомними.

● **У Лондонському порті**, поруч з пасажирським кораблем-велетнем „Квін Мері", несподівано появився невеличкий кораблик - амфібія, що своїм виглядом нагадує „летючу тарілку". Це — сполука авта і човна. Англійська фабрика, яка випродукувала цей тип авта-човна, що його прототипом є водно - наземний танк, охрестила його „Говеркрефт" („Сковзняк"). Великі часописи включно з „НЙТаймсом" вмістили опис і світлини цього нового типу корабля на перших сторінках. Він порушається на т. зв.